

Rapport

Datum: 19 januari 2006

Rapportnummer: 2006/013

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat de Koninklijke Militaire Academie (KMA) van het Ministerie van Defensie de toezegging om militaire memorabilia aan hem ter beschikking te stellen om tijdens een studiereis naar Vietnam aan oud-militairen te geven, niet is nagekomen.

Gezien het grote belang dat de Nationale ombudsman toekent aan adequate interne klachtbehandeling is besloten het onderzoek ambtshalve uit te breiden naar de wijze waarop de klacht intern is behandeld. De desbetreffende gedraging is als volgt geformuleerd:

De wijze waarop de KMA bij de behandeling van verzoekers klacht van 9 juli 2004 toepassing heeft gegeven aan het bepaalde in de artikelen 9:10 en 9:12, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht.

Beoordeling

Algemeen

Verzoeker is historicus en docent geschiedenis en staatsinrichting op een middelbare school. Gelet op het feit dat het centraal schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting in 2005 en 2006 onder meer als thema had "Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam", besloot een aantal docenten op studiereis naar Vietnam te gaan. De groep zou onder meer worden ontvangen door: de Nederlandse ambassade te Hanoi (Vietnam, verder ambassade), een oud-generaal en voormalige officieren en manschappen van het toenmalige Noord-Vietnamese leger, een rector en geschiedenisdocenten van een school in Vietnam, een Vietnamese historicus, overlevenden van een bloedbad en een majoor van het huidige Vietnamese leger.

Het leek verzoeker, zo omschreef hij in zijn verzoekschrift aan de Nationale ombudsman, aardig, niet meer dan dat, om naast de traditionele geschenken uit Nederland, zoals klompen, molentjes, historische atlanten etc., bij ontmoetingen met oud-militairen een aantal militaire memorabilia te overhandigen. Dit was volgens verzoeker niet als relatiegeschenk bedoeld, maar als gebaar voor de genoten gastvrijheid. Daarbij dacht hij onder meer aan militaire insignes, badges, vlaggetjes, memorabilia e.d. van de KMA, KIM, Koninklijke Landmacht, Koninklijke Luchtmacht en Koninklijke Marine.

I. Ten aanzien van de toezegging

Bevindingen

1. Verzoeker zond op 22 juni 2004 een e-mailbericht naar de ambassade, legde uit wie hij was, dat hij en zijn reisgenoten op 24 juli 2004 op de ambassade zouden worden

ontvangen en liet weten dat hij in het bezit wenste te komen van militaire memorabilia, teneinde deze tijdens de studiereis aan een aantal mensen te overhandigen. Verzoeker schreef in zijn e-mailbericht onder meer:

"...Hiervoor heb ik contact opgenomen met (J.; medewerker van de KMA; N.o.). Aangezien geschenken van de KMA e.d. een formele zaak betreffen diende ik hierover eerst contact op te nemen met de militaire attaché verbonden aan de Nederlandse ambassade te Hanoi of met het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Indien een van beiden aan kon geven dat er geen bezwaar was tegen het geven van eerdergenoemde militaire memorabilia dan was (J.; N.o.) genegen mij een en ander te verstrekken.

Vandaar mijn e-mail aan u met het verzoek of u in dezen een en ander voor mij/de groep deelnemers zou kunnen betekenen..."

2. De ambassadeur berichtte verzoeker bij e-mailbericht van 24 juni 2004 dat de ambassade te Hanoi geen militair attaché heeft. Vervolgens berichtte hij verzoeker dat het Ministerie van Buitenlandse Zaken geen bezwaar had tegen het geven van militaire memorabilia als geschenk tijdens zijn bezoek aan Vietnam.

3. Bij faxbericht van 24 juni 2004 wendde verzoeker zich tot de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Defensie en deelde daarbij onder meer mee:

"...Ik verkeerde in de veronderstelling dat het ok van het Ministerie van Buitenlandse Zaken betekende dat (J.; N.o.) nu wel genegen zou zijn om memorabilia (militaire insignes, badges (vliegerbadges!), vlaggetjes, enz., enz.) van de KMA, KIM, Koninklijke Landmacht, Koninklijke Luchtmacht en Koninklijke Marine te verstrekken. Uit het telefoongesprek dat wij voerden op 22 juni had ik immers begrepen dat of Buitenlandse Zaken **of** (niet beiden dus, maar een van de twee) Defensie toestemming zou dienen te geven voor het verstrekken van eerdergenoemde memorabilia. Memorabilia die wij vervolgens ten geschenke kunnen geven aan (ex-)militairen tijdens ons bezoek aan Vietnam.

(J.; N.o.) meende (nu) echter dat naast Buitenlandse Zaken ook Defensie toestemming dient te geven daar het hier Nederlandse **militaire** memorabilia betreffen. Vandaar deze fax met hetzelfde verzoek gedaan in mijn e-mail aan de Nederlandse ambassade te Hanoi of u in dezen een en ander voor mij/de groep deelnemers zou kunnen betekenen..."

4. Op 28 juni 2004 zond verzoeker, als herinnering, zijn faxbericht van 24 juni 2004 nogmaals naar de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Defensie.

5. Het Hoofd Bureau Buitenlandse Betrekkingen van het Ministerie van Defensie berichtte verzoeker bij brief van 2 juli 2004 dat geen bezwaar bestond tegen het geven van militaire memorabilia als geschenk tijdens zijn reis naar Vietnam.

6. Naar aanleiding van een telefoongesprek dat verzoeker op 2 juli 2004 voerde met een medewerker van de KMA, zond hij de correspondentie tussen hem en de ambassade en tussen hem en het Ministerie van Defensie naar M. (waarnemer van J.; N.o.).

7. Op 7 juli 2004 zond M. een e-mail naar verzoeker en deelde daarbij onder meer mee dat J. nog onderweg was naar de bestemming waarnaar hij werd uitgezonden en dat zij dus geen overleg met hem had kunnen voeren.

M. wees het verzoek af en voerde daarvoor diverse redenen aan. Zo liet zij weten alleen te kunnen oordelen over de KMA-relatiegeschenken van de afdeling van de KMA waar J. en M. werkzaam zijn.

Voorts achtte M. de relatie tussen verzoekers groep die op studiereis ging en de KMA en de relatie tussen de KMA en de groep ontvangers niet aanwezig.

Ook vormde de groep ontvangers geen doelgroep voor de KMA. Tot slot vroeg M. zich af of het gewenst was ingeval een derde (buiten de KMA staande) partij namens de KMA relatiegeschenken zou weggeven.

8. Verzoeker reageerde daarop bij e-mailbericht van 7 juli 2004 en berichtte M. dat J. hem tijdens het telefoongesprek op 21 juni 2004 had laten weten dat hij, om in het bezit te komen van de militaire memorabilia, toestemming moest hebben van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Na deze toestemming te hebben verkregen, liet J. hem volgens verzoeker weten dat ook het Ministerie van Defensie toestemming moest verlenen. Het Ministerie van Defensie gaf toestemming.

Verzoeker berichtte M.:

"...U zult, nadat ik zowel groen licht van Buitenlandse Zaken als van Defensie heb gekregen heb, nu wel mijn verbazing begrijpen. **Ik verzoek u uw beslissing te herzien. Mogelijk dat contact met een van uw superieuren of met (J.; N.o.) u hierbij kan helpen...**"

9. M. reageerde op dezelfde dag met de volgende e-mail:

"...U vroeg toestemming om militaire memorabilia weg te mogen geven. Dat suggereert dat u ze reeds in uw bezit heeft. De vraag die u stelde beperkt zich tot het wel of niet weg mogen geven. Daartegen is geen bezwaar zoals de beide instanties u melden. U vraagt daarbij niet om de memorabilia zelf. Voor alle duidelijkheid. Zij mogen beslissen over het al dan niet weggeven van hun eigen relatiegeschenken, maar de zeggenschap over de eenheidsgebonden relatiegeschenken ligt bij de eenheden zelf..."

Vervolgens deelde M. mee niet te beschikken over landmacht, luchtmacht, marine of KIM-artikelen, maar alleen over KMA-artikelen.

Voor het overige bleef M. bij haar eerder ingenomen standpunt en deelde zij mee haar besluit niet te herzien.

10. Verzoeker berichtte M. bij e-mailbericht van 8 juli 2004 dat hij kon leven met het besluit om geen militaire memorabilia ter beschikking te stellen, maar dat hij het er niet mee eens was dat hij lange tijd aan het lijntje was gehouden. Verzoeker stelde dat haar afdeling niet alleen misbruik had gemaakt van zijn tijd, maar ook van de tijd van de Nederlandse ambassadeur in Hanoi, van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en van het hoofd Bureau Buitenlandse Betrekkingen van het Ministerie van Defensie. Voorts deelde hij het volgende mee:

"...Ter verduidelijking: in het telefoongesprek dat ik op maandag 21 juni met (J.; N.o.) voerde is door mij duidelijk aangegeven dat het militaire memorabilia betrof die de KMA mij eventueel ter beschikking diende te stellen. (J.; N.o.) gaf in dat telefoongesprek aan dat ik daar in eerste instantie toestemming voor diende te hebben van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en in een later stadium voegde (J.; N.o.) er aan toe dat ook het Bureau Buitenlandse Betrekkingen van het Ministerie van Defensie toestemming diende te verlenen. **Hiermee is de suggestie gewekt dat ik na toestemming van de beide ministeries wel degelijk op de verstrekking van militaire memorabilia van de zijde van de KMA kon en mocht rekenen...**"

Verzoeker liet weten dat het hem stoorde dat M., ondanks zijn verzoek, geen contact had opgenomen met J. of een andere superieur. Daarnaast kondigde hij aan dat hij een klacht ging indienen bij de Gouverneur-Generaal van de KMA en bij de Nationale ombudsman.

11. Op 9 juli 2004 reageerde M. op verzoekers e-mailbericht van 8 juli 2004 en deelde mee dat verzoeker volgens haar het feit bleef negeren dat de KMA alleen beschikte over KMA-artikelen. Verder liet zij weten dat wat haar betreft het startpunt van de discussie moest zijn waarom verzoeker vindt dat de studiegroep en de ontvangers van de memorabilia een geschikte groep zouden vormen voor de KMA-relatiegeschenken.

12. Verzoeker stelde daarop in zijn e-mailbericht van 9 juli 2004 dat M. voorbijging aan de essentie van zijn klacht, te weten dat (de afdeling waar J. en M. werkzaam zijn; N.o.) steeds de indruk had gewekt dat, indien hij toestemming had verkregen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en van het Bureau Buitenlandse Betrekkingen van het Ministerie van Defensie, hem militaire memorabilia ter beschikking zouden worden gesteld. Daarbij deelde hij mee dat tijdens de gesprekken met J. niet aan de orde was gekomen of zijn studiegroep en de groep ontvangers al dan niet een geschikte doelgroep vormde voor de KMA-relatiegeschenken. Verzoeker achtte het ook onjuist dat M. blijkbaar geen overleg had gevoerd met J. of een van haar andere superieuren.

13. Verzoeker diende op 9 juli 2004 zowel een klacht in bij de KMA als bij de Nationale ombudsman. De Nationale ombudsman liet verzoeker weten dat hij eerst de reactie van de

KMA moest afwachten. Wanneer hij niet binnen de wettelijke termijn een reactie ontving, dan wel wanneer hij het niet eens was met de klachtafhandeling kon hij zich opnieuw tot de Nationale ombudsman wenden.

14. Op 14 juli 2004 liet M. weten dat J. inmiddels op de plaats van bestemming was aangekomen. Ze had overleg met hem gevoerd en deelde verzoeker het volgende mee:

"...Ik heb hem zijn kant van het verhaal gevraagd. Buiten hetgeen ik u al vertelde over het niet aanwezig zijn van enige relatie tussen uw groep en de KMA, heeft hij u twee zaken aangeboden. Te weten, het advies om toestemming te vragen aan o.a. Defensie Voorlichting in verband met de gevoeligheid van het weggeven van militaire artikelen door een niet met defensie verbonden groep.

En verder de suggestie dat als Defensie Voorlichting daarmee akkoord zou zijn, zij dan wellicht wel voor de gevraagde artikelen zorg zouden kunnen dragen. De KMA kan dat in elk geval niet. (J.; N.o.) heeft u het telefoonnummer gegeven waar u uw vraag zou kunnen voorleggen (Defensie Voorlichting Den Haag (...)). Vanaf daar houdt het verhaal voor de KMA op. Waar precies het misverstand is ontstaan, is onduidelijk. Het is vervelend dat de boodschap anders bij u is aangekomen dan van begin af aan bedoeld is. Dat heeft u extra tijd en inspanning gekost en levert u uiteindelijk niets op. Maar ik ben er van overtuigd dat de reis daarom niet minder geslaagd zal zijn..."

15. Verzoeker deelde in zijn e-mailbericht van 15 juli 2005 onder meer mee dat de relatie tussen de groep en de KMA niet relevant was, aangezien deze niet ter sprake was gekomen tussen hem en J. Daarnaast liet hij gemotiveerd weten dat hetgeen J. had verklaard niet in overeenstemming was met datgene dat zich werkelijk had afgespeeld. J. had, zo deelde verzoeker mee, niet aangegeven dat de KMA de door verzoeker gewenste artikelen niet kon en wilde verstrekken. Verder deelde verzoeker nogmaals mee wat tussen hem en J. was besproken.

16. Bij brief van 6 augustus 2004 reageerde de waarnemend Gouverneur van de KMA als volgt op de klacht die verzoeker op 9 juli 2004 had ingediend:

"...Uw brief d.d. 9 juli jl. met als onderwerp uw klacht inzake het functioneren van (de afdeling waar J. en M. werkzaam zijn; N.o.) heb ik in goede orde ontvangen en ik heb op basis daarvan een onderzoek ingesteld.

Uit dit onderzoek is mij niet gebleken dat er aan u een belofte is gedaan omtrent het verstrekken van militaire memorabilia. Ik constateer echter wel dat u die overtuiging had. Daarbij moet ik u meedelen dat de door u genoemde artikelen niet bij ons aanwezig zijn. Het spijt mij dan ook ten zeerste dat er bij u toch verwachtingen hieromtrent zijn ontstaan.

Ten slotte heb ik geconstateerd dat (M.; N.o.) volledig volgens de vigerende regelgeving heeft gehandeld. Bovendien heeft zij van tevoren met mij overlegd en instemming

gekregen voor de gekozen benadering.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd..."

17. Bij brief van 23 augustus 2004 diende verzoeker een klacht in bij de Nationale ombudsman. Op 9 september 2004 stelde de Nationale ombudsman onderzoek in.

18. Bij brief van 9 november 2004 reageerde de minister van Defensie op de klacht. Hij liet weten dat de Gouverneur van de KMA bij brief van 6 augustus 2004 zijn oordeel had gegeven over de klacht en dat hij instemde met het oordeel van de Gouverneur.

De Gouverneur had in de brief van 6 augustus 2004 laten weten dat conform vigerende regelgeving was gehandeld. De minister liet in zijn reactie desgevraagd weten dat daarmee werd bedoeld op bepalingen uit de Aanwijzing van de Secretaris-Generaal nr. A/872 inzake integriteitsbescherming, onder het kopje Sponsoring. Ook werd bedoeld op artikel 11 van het Voorschrift Militaire Steunverlening in het openbaar belang en Maatschappelijke dienstverlening door Defensie aan derden bij de Aanwijzing Secretaris-Generaal nr. V/16 inzake Regelgeving 'werken voor derden' (zie Achtergrond onder 2. en 3.)

19. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman verklaarde M. zich aan te sluiten bij de reactie van de minister van Defensie van 9 november 2004.

20. In het kader van de behandeling van de klacht door de Nationale ombudsman verklaarde J. op 19 september 2004 het volgende aan de minister van Defensie:

"...Bijgaand mijn verklaring m.b.t. (verzoeker; N.o.). Het gehele verhaal staat mij nog duidelijk voor ogen. M.u.v. de exacte data. Het is hier in Irak, met een andere taak, ten ene male onmogelijk om die ergens vandaan te toveren. Laat staat dat ik zonder mijn Bredase agenda hier in Irak iets kan opzoeken.

Vooraf wil ik verklaren dat ik (verzoeker; N.o.) eerder heb ontmoet (J. laat weten dat dit verband houdt met het feit dat verzoeker de echtgenoot is van een collega van zijn echtgenote. J. ontmoette (verzoeker; N.o.) op de KMA tijdens een diplomautreiking of Assaut. Verzoekers dochter heeft relatie met iemand van de KLU; N.o.).

Destijds heeft (verzoeker; N.o.) met mij contact gezocht. Niet op mijn uitnodiging. Het betrof een studiereis van docenten Geschiedenis naar Vietnam. Hij schermde daarbij nogal met het officiële en bijzondere karakter van de reis. Tijdens de reis zouden zij ook in contact komen met (oud-)officieren van de Vietnamese academie. Het leek hem leuk om vanuit de KMA een cadeau of iets dergelijks aan te bieden. Het verzoek kwam mij in eerste instantie nogal vreemd over, met name omdat (verzoeker; N.o.) op geen enkele officiële wijze aan de KMA verbonden is. Ik heb hem telefonisch uitgelegd dat daar in mijn ogen geen sprake van kon zijn. Na een paar aandringende (voor mijn gevoel opdringerige)

telefoontjes, heb ik besloten hem, op zijn verzoek, op mijn bureau te ontvangen. Mijn doel daarbij was tweërlei. Enerzijds (verzoeker; N.o.) in een persoonlijk gesprek te ontmoeten i.p.v. aan de telefoon en anderzijds om meer helderheid te scheppen over de onmogelijkheid van zijn verzoek en impliciet daarmee de positie van de KMA te verhelderen onder de gelijktijdige bedoeling de naam van het instituut als "open, transparant en communicerend orgaan" van de Nederlandse samenleving gestand te doen. (Bij de afdeling waar J. werkzaam is; N.o.) krijgen we wel meer "vreemde" verzoeken, maar we staan de mensen altijd te woord en helpen ze daar waar het kan en mag.

In dat persoonlijk gesprek heeft hij mij het doel van zijn reis uitgelegd. Het leek hem een goed idee om namens de KMA een geschenk mee te nemen voor overdracht aan de genoemde doelgroep in Vietnam.

Ik heb hem in dat gesprek erop gewezen dat de KMA geen officiële banden onderhoudt met welke Vietnamese academie of officiersopleiding dan ook. Daarnaast dat mijn Sectie fysiek gewoon niet beschikt over dergelijke uitwisselingsgeschenken die hij mogelijk voor ogen had. Het moest namelijk niet gaan om een eenvoudig pennetje, brochure, sticker of give away. Ik heb hem ook duidelijk gemaakt dat hij natuurlijk op geen enkele wijze de KMA daar kan vertegenwoordigen.

Maar uiteraard wilde ik wel met hem meedenken over een mogelijke oplossing. Ik heb hem geadviseerd om contact op te nemen met Buitenlandse Zaken. Ik heb hem uitgelegd dat Defensie namelijk niet zomaar contacten aanknoopt met buitenlandse militaire academies. Het vigerende beleid van de Nederlandse regering is, naar mijn weten, dat BuZa aangeeft met welke landen Nederland en dus ook Defensie banden aanknoopt. Voorts heb ik hem aangegeven dat er, voor zover ik wist, geen militaire attaché voor Vietnam is. En dat hij voor contacten met de militairen/academie aldaar het beste contact kon zoeken met de ambassade aldaar.

Ik had de indruk dat hij mijn verhaal wel begreep, maar niet wilde begrijpen in welke situatie de KMA zich bevond. En dat hij eigenlijk geen genoegen nam met mijn antwoord. Ik heb in ieder geval gezegd dat de academie daaraan geen medewerking kon verlenen. Zeker ook, nogmaals, omdat er met hem, geen enkel verband bestaat. Ik kreeg de indruk dat er door hem selectief geluisterd werd. En dat als we dat wel zouden doen, ik buiten mijn bevoegdheden zou treden en dat bovendien elke Nederlander dan op de stoep van de KMA kon komen te staan voor een vergelijkbaar verzoek.

Tot slot heb ik hem, als idee, verwezen naar de afdeling Publieksvoorlichting van Defensie waar hij, tegen betaling, voor een passend cadeau m.i. goed terecht kan voor de beoogde doelgroep.

Daarna is het gesprek beëindigd. Ik had stellig de indruk dat het gesprek in goede sfeer verlopen is. Van zijn en mijn zijde is er geen onvertogen woord gekomen, ik heb hem m.i. keurig te woord gestaan en ben nu wel verrast door de huidige situatie.

Ik herinner me dat ik in de periode voor mijn vertrek naar Irak nog met mijn plaatsvervanger over deze zaak gesproken heb. In de sfeer van dat het verzoek als afgehandeld kon worden beschouwd..."

21. Verzoeker reageerde bij brief van 13 december 2004 op de reactie en bijlagen van de minister van Defensie. Verzoeker betwistte het standpunt van J. dat hij verzoeker tijdens de telefoongesprekken er op had gewezen dat de militaire memorabilia niet op de KMA aanwezig waren. Voorts deelde verzoeker mee dat J. hem niet had bericht dat na de verkregen toestemming van het Ministerie van Buitenlandse Zaken hij zich voor de gevraagde artikelen diende te wenden tot de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Defensie. Verzoeker bleef bij zijn standpunt dat J. de indruk had gewekt dat na de toestemming van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en van de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Defensie, de militaire memorabilia hem ter beschikking zouden worden gesteld. Verder liet verzoeker weten dat de opmerking van J. dat hij verzoeker, op zijn verzoek, persoonlijk had ontvangen op de KMA, onjuist was. Hij had J. nimmer op zijn kantoor op de KMA ontmoet.

22. In het kader van het onderzoek van de Nationale ombudsman werd J. verzocht telefonisch nadere informatie te verstrekken. Hieronder volgt een verslag van het gesprek dat op 13 mei 2005 plaatsvond:

"...Allereerst gaf de heer J. aan dat de periode waarin deze zaak speelde voor hem heel hectisch is geweest. Het was onder meer de periode kort voordat hij werd uitgezonden naar Irak en hij was nog bezig met de voorbereiding daarvan. Hoewel hij officieel verlof had, was hij op de KMA aanwezig om zaken over te dragen aan zijn plaatsvervanger. Dat deed in het geheel niets af aan een serieuze behandeling van het verzoek.

Vervolgens deelde de heer J. mee dat het gesprek op de KMA, waarover hij in zijn verklaring van 19 september 2004 schreef, niet heeft plaatsgevonden, althans niet in persoon, wel telefonisch. Hij heeft zijn agenda nagekeken en daarin stond helemaal geen afspraak vermeld. Hij heeft verzoeker eerder wel eens in persoon ontmoet, maar dat is niet in het verband van deze zaak geweest. Het is een vergissing geweest mee te delen dat hij op de KMA in persoon met verzoeker over deze kwestie heeft gesproken. De heer J. gaf ook aan dat bij nader inzien zijn schriftelijke verklaring van 19 september vanuit Irak op dat punt ook wat ongelukkig geformuleerd is. Er was inmiddels al weer enige tijd verstreken. Hij heeft zeker de intentie gehad verzoeker te ontmoeten, maar de resterende tijd voor zijn vertrek naar Irak liet dat niet meer toe. Verzoeker heeft, aldus de heer J., gelijk als hij schrijft dat hij niet voor dit gesprek op de KMA is geweest.

Wel bleef de heer J. bij hetgeen hij op 19 september jl. heeft verklaard tegen verzoeker over de vraag memorabilia ter beschikking te stellen. Eerst deelde hij, in dat gesprek, mee dat hij geen toezegging kan en zal doen over dit soort middelen als de KMA daarover niet eens beschikt (zoals in dit geval). De heer J. geeft aan zeker te weten in het eerste (van de twee) telefoongesprek(ken) al te hebben gezegd dat verzoeker de KMA niet kan vertegenwoordigen, niet officieel en niet officieus, omdat hij niet bij Defensie werkzaam is, en het daarom vreemd zou zijn dat verzoeker officiële geschenken van de KMA zou presenteren aan personen of instellingen waarmee geen formeel contact bestaat en dat hij daarom verzoeker dus niet kon helpen.

Omdat verzoeker volhield geschenken van Defensie te willen geven heeft de heer J. verzoeker in het eerste gesprek op 21 juni als een advies nog meegegeven dat als hij toch per sé Defensie (en dus zeker niet de KMA) wilde vertegenwoordigen, hij daarvoor een andere weg diende te bewandelen. Hij heeft verzoeker eerst uitgelegd welke procedure het Ministerie van Defensie hanteert inzake contacten met andere landen. En daarbij ook de primaire rol van Buitenlandse Zaken aangegeven. Bovendien heeft hij verzoeker verteld dat, omdat de KMA niet aan het verzoek kon voldoen, de Directie Voorlichting van het Ministerie van Defensie zijn volgende gesprekspersoon zou zijn. In dat verband heeft hij verzoeker tevens geattendeerd op de mogelijkheid contact op te nemen met de ambassade in Hanoi, onder gelijktijdig aangegeven dat daar naar zijn weten geen NL militaire attaché geaccrediteerd is. De heer J. heeft het voorgaande bevestigd in het tweede telefoongesprek dat op 24 juni plaatsvond en wederom aangegeven dat er geen sprake kon zijn van een rol van verzoeker namens de KMA in het buitenland. Ook heeft de heer J. zowel in het eerste als tweede telefoongesprek de suggestie gedaan dat het de verzoeker uiteraard vrijstond om zelf, eventueel bij de afdeling Publieksvoorlichting, tegen betaling een passend cadeau (militaire memorabilia) te kopen.

Tot slot gaf de heer J. aan dat als hij niet naar Irak zou zijn uitgezonden, hij verzoeker zeker voor een gesprek zou hebben uitgenodigd om een en ander toe te lichten..."

23. Op 15 juni 2005 reageerde verzoeker op de verklaring van J. en bleef bij zijn eigen verklaring. Daarbij plaatste hij nog de volgende opmerking:

"...Waarom zou klager de moeite nemen Buitenlandse Zaken en Defensie te benaderen als al van tevoren vast stond, cq. aan klager duidelijk gemaakt was, dat de KMA het gevraagde niet zou verstrekken..."

Beoordeling

24. Uit hetgeen hiervóór onder de Bevindingen is beschreven blijkt dat verzoeker van mening is dat hem de toezegging is gedaan, mits hij toestemming had van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, en later van het Ministerie van Defensie, dat hem de gevraagde militaire memorabilia ter beschikking zouden worden gesteld.

De KMA is echter de mening toegedaan dat nimmer is toegezegd de memorabilia te verstrekken.

25. Voordat de Nationale ombudsman kan beoordelen of de toezegging al dan niet terecht niet is nagekomen, moet de vraag worden beantwoord of de toezegging is gedaan. De lezingen van enerzijds verzoeker en anderzijds de KMA staan op dit punt tegenover elkaar terwijl er geen sprake is van feiten of omstandigheden op grond waarvan aan de ene lezing meer betekenis moet worden toegekend dan aan de andere. De Nationale ombudsman acht het heel goed denkbaar dat er sprake is geweest van een misverstand en dat hetgeen verzoeker als een toezegging heeft begrepen, niet als zodanig bedoeld was.

Het voorgaande betekent dat de Nationale ombudsman niet kan vaststellen of de onderzochte gedraging zich heeft voorgedaan. De Nationale ombudsman onthoudt zich om die reden dan ook van een oordeel op dit punt.

26. De Nationale ombudsman overweegt nog het volgende. Uit hetgeen onder de Bevindingen I.22. is beschreven blijkt dat J., als hij niet naar Irak zou zijn uitgezonden, verzoeker voor een gesprek zou hebben uitgenodigd. De Nationale ombudsman acht de intentie van J. juist, nu hij het van groot belang acht dat kwesties als deze door middel van een gesprek worden opgelost. J. was niet meer aanwezig, maar dit had geen beletsel hoeven vormen om verzoeker op enig moment voor een gesprek uit te nodigen. Voorgaande vormt voor de Nationale ombudsman aanleiding tot het doen van een aanbeveling.

II. Ten aanzien van het horen

Bevindingen

1. Bij brief van 9 juli 2004 diende verzoeker een klacht in bij de KMA. De KMA reageerde bij brief van 6 augustus 2004 op de klacht. Daarbij werd niet meegedeeld of de klacht al dan niet gegrond werd bevonden. Verzoeker was ook niet in de gelegenheid gesteld te worden gehoord. Toen de Nationale ombudsman verzoekers klacht over het niet nakomen van de toezegging in onderzoek nam, zag hij aanleiding om uit eigen beweging tevens onderzoek te doen naar het naleven van artikel 9:10 Awb (zie Achtergrond, onder 1.).

2. De minister van Defensie gaf in zijn reactie aan dat verzoeker niet in de gelegenheid was gesteld te worden gehoord, omdat naar de mening van de Gouverneur van de KMA de klacht kennelijk ongegrond was. De minister deelde mee dat het horen van klager niets zou hebben toegevoegd. Er was reeds diverse malen met verzoeker over de vermeende toezegging per mail gecorrespondeerd en verzoekers klachtbrief bevatte geen nieuwe standpunten, aldus de minister. Nu de gevraagde militaire memorabilia niet bij de KMA aanwezig waren, was het volgens de minister niet aannemelijk dat door de KMA was

toegezegd deze te verstrekken. De minister vervolgde zijn reactie door mee te delen dat dan ook van het horen van verzoeker kon worden afgezien. Wel had, aldus de minister, in de afdoeningsbrief moeten worden aangegeven dat de reden dat verzoeker niet in de gelegenheid was gesteld zijn klacht mondeling toe te lichten, was gelegen in het feit dat de klacht kennelijk ongegrond was. Het betrokken dienstonderdeel was hierover inmiddels geïnformeerd.

Beoordeling

3. Het vereiste van hoor en wederhoor houdt in dat bestuursorganen bij de voorbereiding van een handeling of beslissing betrokkenen in staat stellen te worden gehoord. Voor de behandeling van klachten is dit vereiste vastgelegd in artikel 9:10 Awb. De hoorplicht vormt een essentieel onderdeel van de klachtprocedure. Zo kan het horen onder meer bijdragen aan het herstel van geschonden vertrouwen in de overheid. Ingevolge het bepaalde in artikel 9:10, eerste lid, Awb stelt het bestuursorgaan de klager en degene op wiens gedraging de klacht betrekking heeft in de gelegenheid te worden gehoord. Het tweede lid van dit wetsartikel geeft aan dat van het horen van een klager kan worden afgezien indien de klacht kennelijk ongegrond is of in geval de klager heeft verklaard geen gebruik te willen maken van het recht te worden gehoord.

4. De minister gaf in zijn reactie aan dat de KMA de klacht kennelijk ongegrond achtte en dat om die reden verzoeker niet in de gelegenheid hoefde te worden gesteld te worden gehoord. De Nationale ombudsman overweegt met betrekking tot dit punt het volgende.

Uit de beoordeling onder I. blijkt dat de Nationale ombudsman van mening is dat geen oordeel over de klacht kan worden gegeven, nu niet kan worden vastgesteld of de gedraging heeft plaatsgevonden. De klacht kon dan ook niet kennelijk ongegrond worden geoordeeld.

Nu de KMA de klacht niet als kennelijk ongegrond had kunnen aanmerken - en verzoeker niet heeft aangegeven geen gebruik te willen maken van het recht te worden gehoord, had de KMA verzoeker in de gelegenheid moeten stellen te worden gehoord. Nu dit niet is gebeurd, is gehandeld in strijd met het vereiste van hoor en wederhoor.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

III. Ten aanzien van de verwijzing naar de Nationale ombudsman

Bevindingen

1. De Nationale ombudsman heeft voorts uit eigen beweging een onderzoek gestart naar de wijze waarop de KMA bij de behandeling van verzoekers klacht toepassing heeft gegeven aan het bepaalde in artikel 9:12, tweede lid, van de Awb (zie Achtergrond, onder

1.). Aanleiding voor het onderzoek uit eigen beweging was de brief van de Gouverneur van de KMA van 6 augustus 2004. In de klachtafhandelingsbrief werd verzoeker niet gewezen op de mogelijkheid een klacht in te dienen bij de Nationale ombudsman.

2. Met betrekking tot de toepassing van artikel 9:12, tweede lid, Awb heeft de minister van Defensie opgemerkt dat geen verwijzing naar de Nationale ombudsman was opgenomen omdat verzoeker zich reeds tot de Nationale ombudsman had gewend. Daarbij liet de minister van Defensie weten dat hij van mening was dat, gelet op artikel 9:12, tweede lid, Awb, in alle gevallen in een klachtafhandelingsbrief een verwijzing naar een externe klachtinstantie dient te worden opgenomen. Dit was ook opgenomen in de interne klachtenregeling van het Ministerie van Defensie. Het betrokken dienstonderdeel was hierop inmiddels ook gewezen.

Beoordeling

3. Het beginsel van fair play houdt voor bestuursorganen in dat zij burgers de mogelijkheid geven hun procedurele kansen te benutten. Artikel 9:12, tweede lid, Awb kan worden gezien als een uitwerking van dit beginsel. Dit artikellid schrijft voor dat het bestuursorgaan de klager bij zijn beslissing op de klacht wijst op een eventuele externe klachtvoorziening. Met het voorschrift wordt beoogd de klager deze mogelijkheid, ongeacht de uitkomst van de klachtbehandeling in eerste instantie, uitdrukkelijk onder ogen te brengen.

4. Nu in de brief van 6 augustus 2004 niet is verwezen naar een persoon of college aangewezen om klachten over bestuursorganen te behandelen, voldoet de brief niet aan het vereiste genoemd onder III.3. Dat verzoeker zich reeds tot de Nationale ombudsman had gewend, doet hier niet aan af. Derhalve heeft de KMA in strijd gehandeld met het beginsel van fair play.

De Nationale ombudsman acht de onderzochte gedraging op dit punt eveneens niet behoorlijk.

Conclusie

De Nationale ombudsman onthoudt zich van een oordeel over de onderzochte gedraging van de Koninklijke Militaire Academie (KMA) waarop de klacht betrekking had.

De ambtshalve onderzochte gedraging van de KMA is

niet behoorlijk ten aanzien van:

- het niet horen van verzoeker, wegens schending van het vereiste van hoor en wederhoor;

- het niet verwijzen naar de Nationale ombudsman, wegens schending van het beginsel van fair play.

AANBEVELING

De minister van Defensie wordt in overweging gegeven te bevorderen dat in kwesties als deze ervoor wordt gekozen betrokkene uit te nodigen voor een gesprek, waarbij, bijvoorbeeld met een bemiddelaar, naar een oplossing wordt gezocht.

Onderzoek

Op 13 juli 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer S. te D., met een klacht over een gedraging van Koninklijke Militaire Academie (KMA) te Breda.

Verzoeker had zijn klacht reeds voorgelegd aan de KMA, maar gelet op het feit dat de termijn voor klachtbehandeling op dat moment nog niet was verstreken, nam de Nationale ombudsman de klacht aanvankelijk niet in behandeling.

Op 23 augustus 2004 wendde verzoeker zich opnieuw tot de Nationale ombudsman met een klacht over de KMA.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Defensie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Defensie verzocht op de klacht te reageren. Tevens werd, gelet op het grote belang dat de Nationale ombudsman toekent aan een adequate interne klachtbehandeling, ambtshalve besloten het onderzoek uit te breiden naar de wijze waarop de klacht van verzoeker intern werd behandeld.

Daarnaast werd twee medewerkers van de KMA de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven. Een van de twee medewerkers werd telefonisch om nadere inlichtingen verzocht.

Verzoeker werd in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De minister en de heer J. deelden mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

De reactie van mevrouw M. gaf geen aanleiding het verslag aan te vullen.

Verzoeker gaf binnen de gestelde termijn geen reactie

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

E-mailbericht van verzoeker van 22 juni 2004 aan de Nederlandse ambassade te Hanoi (Vietnam)

E-mailbericht van de Nederlandse ambassade te Hanoi van 24 juni 2004 aan verzoeker

Faxbericht van verzoeker van 24 juni 2004 aan de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Defensie

Faxbericht van verzoeker van 28 juni 2004 aan de afdeling Voorlichting van het Ministerie van Defensie

Brief van het Hoofd Bureau Buitenlandse Betrekkingen van het Ministerie van Defensie van 2 juli 2004 aan verzoeker

Een tweetal e-mailberichten van M. van 7 juli 2004 aan verzoeker

E-mailbericht van verzoeker van 7 juli 2004 aan M.

E-mailbericht van verzoeker van 8 juli 2004 aan M.

E-mailbericht van M. van 9 juli 2004 aan verzoeker

Klachtbrief van verzoeker aan KMA van 9 juli 2004

Klachtbrief van verzoeker aan Nationale ombudsman van 9 juli 2004

E-mailbercht van verzoeker van 9 juli 2004 aan M.

E-mailbericht van M. van 14 juli 2004 aan verzoeker

E-mailbericht van verzoeker van 15 juli 2004 aan M.

Klachtafhandelingsbrief van de KMA 6 augustus 2004 van verzoeker

Klacht van verzoeker van 23 augustus 2004 aan de Nationale ombudsman

Reactie M. van 8 november 2004 op onderzoek Nationale ombudsman

Reactie minister van Defensie 9 november 2004 op onderzoek Nationale ombudsman

Verklaring J. van 19 september 2004

Reactie verzoeker 13 december 2004 op reactie minister van Defensie van 9 november 2004

Verklaring J. van 13 mei 2005

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Algemene wet bestuursrecht

Artikel 9:10, eerste en tweede lid

"1. Het bestuursorgaan stelt de klager en degene op wiens gedraging de klacht betrekking heeft, in de gelegenheid te worden gehoord.

2. Van het horen van de klager kan worden afgezien indien de klacht kennelijk ongegrond is dan wel indien de klager heeft verklaard geen gebruik te willen maken van het recht te worden gehoord."

Artikel 9:12:

"1. Het bestuursorgaan stelt de klager schriftelijk en gemotiveerd in kennis van de bevindingen van het onderzoek naar de klacht, zijn oordeel daarover alsmede van de eventuele conclusies die het daaraan verbindt.

2. Bij de kennisgeving wordt vermeld bij welke ombudsman en binnen welke termijn de klager vervolgens een verzoekschrift kan indienen."

2. Aanwijzing Secretaris-Generaal nr. A/872 inzake Integriteitsbescherming

Onder het kopje "sponsoring" wordt uitgelegd wanneer sponsoring wel en niet is toegestaan.

3. Voorschrift Militaire Steunverlening in het openbaar belang en Maatschappelijke dienstverlening door Defensie aan derden, bijlage 2 bij de Aanwijzing Secretaris-Generaal nr. V/16 inzake Regelgeving 'werken voor derden.

Artikel 11 beschrijft de voorwaarden voor maatschappelijke dienstverlening.